

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет транспорту, менеджменту і логістики
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

**Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів
навчальної дисципліни
«Міжнародні економічні відносини»**

Освітньо-професійна програма:	Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності) Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність:	073 Менеджмент

Розробник доц., к.е.н. Литвиненко Л.Л.

Київ-2022

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

В умовах сучасності різко зростає значення самостійної, позааудиторної роботи студентів. Це пов'язане з тим, що, працюючи самостійно, студенти знайомляться із систематизованою інформацією, вчать планувати і організовувати власну діяльність.

Адаптація економіки України до умов на світових ринках, пов'язана з процесами інтернаціоналізації та глобалізації, зумовлює позиціонування міжнародних економічних відносин як найбільш вагомого аспекту сучасності.

Студентам, що в майбутньому будуть фахівцями в сфері зовнішньоекономічної діяльності, необхідні знання економічної сутності, генези та розвитку міжнародних економічних відносин, розуміння місця країни у системі міжнародного поділу праці, вміння визначати особливості та тенденції міжнародної економічної діяльності. Набуття цих знань суттєво залежить від самостійної роботи студентів. Такі види самостійної роботи студентів як підготовка до аудиторних занять (вивчення літератури, аналіз конкретних ситуацій) розвивають навички і уміння одержання конкретних результатів, виробляють здатність аналізувати.

Самостійна робота студентів по вивченню питань дисципліни "Міжнародні економічні відносини", передбачених робочою навчальною програмою, дозволить сформуванню у студентів сучасне економічне мислення та систему спеціальних знань у галузі міжнародних економічних відносин, засвоїти основні теоретичні положення та опанувати необхідні практичні навички, що мають забезпечувати ефективність їх діяльності як управлінців в галузі менеджменту на підприємстві.

МОДУЛЬ №1 "ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ФОРМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН"

1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1. Сутність та концептуальні основи міжнародних економічних відносин.
2. Суб'єкти та об'єкти МЄВ в умовах ринку.
3. Принципи та особливості вивчення МЄВ.
4. Зовнішні фактори економічного зростання.
5. Характер та тенденції розвитку МЄВ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
2. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. 3-е вид., перер. та доп. К.: Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5846/1/Міжнародна%20економіка%20перероблено%2021%20До%20друку.pdf>
3. The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World
<https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
4. World Economic Outlook Update, July 2022
<https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2022/Update/July/English/text-en.ashx>
<https://www.youtube.com/watch?v=BKPFtfryx7E>
5. World Economic Situation and Prospects 2022
https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2022_ANNEX.pdf
6. New World Bank country classifications by income level: 2021-2022

Методичні рекомендації

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Міжнародні економічні відносини" (МЕВ) є комплекс багаторівневих економічних відносин між країнами, їх представниками та угрупованнями. При цьому вивчаються також відносини між різними економічними суб'єктами, що знаходяться в різних країнах: індивідами, домогосподарствами, підприємствами, державними та громадськими інституціями. Об'єктом вивчення дисципліни "Міжнародні економічні відносини" є процес взаємодії між господарськими комплексами різних країн світу, що постійно поновлюється і повторюється. Це закономірності взаємодії між економічними суб'єктами різних країн у міжнародному обміні товарами та послугами, русі факторів виробництва та формуванні міжнародної економічної політики.

Міжнародні економічні відносини являють собою систему економічних відносин з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання різних продуктів, які виходять за межі національних кордонів.

Основними передумовами становлення і розвитку міжнародних економічних відносин є: інтернаціоналізація виробництва і капіталу (інтенсифікація міжнародної взаємодії у сфері виробництва і використання капіталу); міжнародний поділ праці на основі міжнародної спеціалізації і міжнародної кооперації; міжнародна економічна інтеграція. Принципи МЕВ зафіксовані у відповідному міжнародному та національному законодавстві. Міжнародна економічна система (МЕС) - це сукупність елементів світового господарства зі специфічними інтеграційними характеристиками. Основними елементами МЕВ є країни та їх угруповання. Ядром МЕВ є міжнародна економічна діяльність суб'єктів господарювання, насамперед підприємств. Діяльність сучасних підприємств спрямована на отримання певних економічних результатів, насамперед прибутку.

Між суб'єктами, формами та рівнями МЕВ існують специфічні взаємозв'язки, що утворюють систему. Основні форми міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля; міжнародний рух капіталу; міжнародні валютні відносини; міжнародна міграція робочої сили.

Реалізацію різних форм МЕВ суб'єкти здійснюють на певних рівнях, які розрізняються залежно від ступеня інтенсивності взаємодії: економічні контакти; економічна взаємодія; співробітництво; міжнародна економічна інтеграція.

Суб'єкти (актори) МЕВ: на мікрорівні - малі та середні підприємства, фізичні особи, які здійснюють міжнародні трансакції; на мезорівні - регіони, галузі, об'єднання підприємств; на макрорівні - країни, міжнародні корпорації (транснаціональні та багатонаціональні корпорації); на глобальному рівні - міжнародні організації та інтеграційні об'єднання країн.

Середовище МЕВ включає в себе комплекс різноманітних факторів (економічних, політико-правових, демографічних та культурних, технологічних, екологічних тощо), які потребують коригування дій з боку економічних суб'єктів. Фактори прямого впливу (мікросередовище) - фактори, які безпосередньо впливають на діяльність суб'єктів МЕВ і зазнають впливу таких же дій з боку учасників МЕВ (споживачі, конкуренти, постачальники та інші організації-партнери, ринок людських ресурсів, законодавство та інститути державного регулювання). Фактори опосередкованого впливу (макросередовище) - фактори, які не мають прямого впливу на функціонування суб'єктів МЕВ, але проявляються в їх діях і створюють певні умови: політико-правове середовище, економічне середовище, соціокультурне середовище, науково-технічні фактори та природне середовище.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення міжнародним економічним відносинам.

2. Назвіть і охарактеризуйте основних суб'єктів та об'єктів міжнародних економічних відносин.
3. Дайте визначення категорії «міжнародна економічна діяльність». Назвіть особливості розвитку сучасної міжнародної економічної діяльності.
4. Назвіть основні принципи вивчення МЄВ.
5. Які основні тенденції розвитку МЄВ?
6. Назвіть основні фактори впливу на розвиток МЄВ.
7. Охарактеризуйте стан сучасної світової економіки.

1.2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ

1. Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства.
2. Сутність міжнародного поділу праці (МПП).
3. Міжнародна спеціалізація та кооперування виробництва.
4. Сучасні теорії розвитку МПП.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. Під ред. Ю.Г. Козака, М.А. Зайця. О. «ТОВ.ПЛУТОН», 2016. 352 с.
2. Бутко І.М., Бутко М.П., Дерій Ж.В., Дітковська М.Ю. Міжнародні економічні відносини та менеджмент в умовах посилення глобалізаційних процесів: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2017. 527 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. Mapped: Visualizing the Top Export in Every Country
<https://www.visualcapitalist.com/mapped-top-export-in-every-country/>
5. World Economic Outlook Update, July 2022
<https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2022/Update/July/English/text-en.ashx>
<https://www.youtube.com/watch?v=BKPFtfryx7E>
6. World Economy and International Economic Relations
https://ebrary.net/7245/economics/world_economy_and_international_economic_relations
7. 5 MANUFACTURING INDUSTRY TRENDS FOR 2022
<https://spantechconveyors.com/2022/02/21/manufacturing-industry-trends-2022/>

Методичні рекомендації

Світове господарство - це глобальний економічний організм, структурними елементами якого є національні економіки, що перебувають у рухомому взаємозв'язку і взаємозалежності, підпорядковані ринковим законам. Тенденції сучасного розвитку світового господарства: лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків; уніфікація і стандартизація в різних сферах міжнародного соціально-економічного життя; інтенсифікація процесу розвитку транснаціоналізації виробництва; регулювання світової економіки тріадою: Світова організація торгівлі - Міжнародний валютний фонд - Світовий банк; подальший розвиток глобалізації економічного життя.

Поділ праці - це історично обумовлена система суспільної праці, яка полягає в якісній диференціації діяльності в процесі розвитку суспільства. Міжнародний поділ праці (МПП) - найвищий ступінь суспільно-територіального поділу праці між країнами, що базується на економічно вигідній спеціалізації окремих країн. Міжнародний поділ праці за видами діяльності розвивається у двох напрямках: вертикальному та горизонтальному.

Фактори, що впливають на участь країн у міжнародному поділі праці: природно-географічні; соціально-економічні; науково-технічний прогрес. Основними формами міжнародного поділу праці є міжнародна спеціалізація і кооперування виробництва.

Міжнародна спеціалізація виробництва - це форма поділу праці між країнами, що забезпечує зростання концентрації окремих видів виробництва. Вона розвивається у двох напрямках - виробничому (міжгалузева спеціалізація, внутрішньогалузева спеціалізація, спеціалізація окремих підприємств, у тому числі подетальна, подетальна і подетальна або технологічна спеціалізація) і територіальному.

Методами реалізації міжнародних коопераційних зв'язків є реалізація спільних програм (підрядна кооперація та спільне виробництво); узгоджена спеціалізація та створення спільного підприємства. Сучасною формою міжнародного поділу праці є аутстафінг (передача трудових ресурсів на аутсорсинг).

Сучасними теоріями розвитку МПП є: 1) теорія екологічної взаємозалежності між країнами К. Нувенхузе; 2) теорія чотирифакторної взаємозалежності між країнами Р. Купера; 3) теорія модернізації міжнародного поділу праці. Для поглиблення участі країни в міжнародному поділі праці слід проводити політику "відкритої торгівлі/економіки".

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Що розуміється під міжнародним поділом праці?
2. Які фактори впливають на участь країн у МПП?
3. Назвіть основні показники розвитку МПП.
4. Охарактеризуйте види міжнародної спеціалізації та кооперації виробництва.
5. Які існують сучасні теорії розвитку МПП?

1.3. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1. Міжнародна торгівля та зовнішня торгівля.
2. Показники міжнародної торгівлі.
3. Види міжнародної торгівлі. Особливості міжнародної торгівлі послугами.
4. Методи міжнародної торгівлі
5. Теорії міжнародної торгівлі (меркантилізм, теорія абсолютних переваг Адама Сміта, теорія порівняльних переваг Давіда Рікардо, теорія Хекшера-Олліна, «парадокс Леонтьєва», теорія конкурентних переваг М.Портера та ін.).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Міжнародна торгівля / [Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, Н.В.Приюта та ін.]. 5-те вид. перероб. та доп. Київ-Катовіце-Краков Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
4. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
5. Mapped: Visualizing the Top Export in Every Country
<https://www.visualcapitalist.com/mapped-top-export-in-every-country/>
6. World Economic Outlook Update, July 2022
<https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2022/Update/July/English/text-en.ashx>
<https://www.youtube.com/watch?v=BKPFtfryx7E>
7. Top Export Countries
<https://www.worldstopexports.com/worlds-top-export-countries/>

8. KEY STATISTICS AND TRENDS. The Effects of the COVID-19 Pandemic on International Trade in International Trade 2021
https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2022d3_en.pdf
9. Evolution of the world's 25 top trading nations
<https://unctad.org/topic/trade-analysis/chart-10-may-2021>
10. Сайт Держкомстату України
<https://www.ukrstat.gov.ua/>

Методичні рекомендації

Міжнародна торгівля - це обмін товарами та послугами через міжнародні кордони або території, який може включати діяльність держави та приватних осіб. Існує ряд факторів, що зумовлюють необхідність міжнародної торгівлі: виникнення і розвиток світового ринку; нерівномірність розвитку окремих галузей промисловості в різних країнах; тенденція до необмеженого розширення виробництва; тенденція до отримання більш високих доходів у зв'язку з використанням низькооплачуваної робочої сили і сировини з країн, що розвиваються. Як важлива та історично перша форма міжнародних економічних відносин зовнішня торгівля являє собою торгівлю однієї країни з іншими, що складається з двох протилежних потоків товарів і послуг: експорту та імпорту. В основі міжнародної торгівлі лежить міжнародний поділ праці.

Показники міжнародної торгівлі: показники обсягу (експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт, зовнішньоторговельний оборот, фізичний обсяг торгівлі, загальна торгівля, спеціальна торгівля); показники структури (товарна, географічна, інституційна, структура за видами); показники динаміки (темпи зростання експорту, імпорту та зовнішньої торгівлі); показники результатів (торговельний баланс, баланс послуг, баланс поточних операцій, експорт та імпорт на душу населення, експортні та імпортні квоти, зовнішньоторговельні квоти).

Види торговельних операцій: за предметом торгівлі (торгівля товарами; торгівля послугами; торгівля результатами інтелектуальної діяльності); за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна; зустрічна; торгівля коопераційною та спеціалізованою продукцією); за специфікою регулювання (звичайна торгівля; торгівля на основі режиму найбільшого сприяння; дискримінаційна торгівля; преференційна торгівля).

Пряма торгівля та непряма торгівля є двома основними методами міжнародної торгівлі. У міжнародній торгівлі існують інституційні посередники: міжнародні товарні біржі, міжнародні товарні, міжнародні тендери, міжнародні виставки та ярмарки.

Доцільно проаналізувати основні ідеї та досягнення в рамках класичних теорій міжнародної торгівлі (меркантилізм, теорія абсолютних переваг Адама Сміта, теорія порівняльних переваг Давида Рікардо, модель Хекшера-Оліна, парадокс Леонт'єва) та сучасних динамічних теорій міжнародної торгівлі (теорія життєвого циклу товару, теорія подібності країн, теорія економії на масштабах виробництва, теорія конкурентних переваг М. Портера, модель п'яти сил М. Портера тощо).

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення зовнішньої і міжнародної торгівлі.
2. Яке місце займає міжнародна торгівля в системі МЕВ?
3. Визначте основні показники міжнародної торгівлі.
4. Сформулюйте основні положення концепцій міжнародної торгівлі.
5. Охарактеризуйте фактори зростання міжнародної торгівлі.
6. Які особливості міжнародної торгівлі послугами?

1.4. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

1. Державні політики вільної торгівлі та протекціонізму.
2. Рівні та види регулювання міжнародної торгівлі.
3. Тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
4. Принципи та особливості діяльності Світової організації торгівлі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Міжнародна торгівля / [Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, Н.В.Притула та ін.]. 5-те вид. перероб. та доп. Київ-Катовіце-Краков Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
4. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
5. Офіційний сайт СОТ
<https://www.wto.org/>
6. World Tariff Profiles 2022
https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_tariff_profiles22_e.htm
7. Офіційний сайт Міністерства економіки України
<https://www.me.gov.ua/>
8. Офіційний сайт ЄС
<https://europa.eu>

Методичні рекомендації

Регулювання міжнародної торгівлі - це сукупність заходів цілеспрямованого впливу держави на торговельні відносини з іншими країнами. Існує три основні види регулювання міжнародної торгівлі: одностороннє; двостороннє; багатостороннє. Рівні регулювання міжнародної торгівлі: рівень фірми; національний рівень; міжнародний рівень; наднаціональний рівень. Держави повинні визначити для себе, в якій комбінації вони хочуть використовувати дві протилежні зовнішньоторговельні політики: політику вільної торгівлі (лібералізацію) і протекціонізм (захист ринку).

До методів державного регулювання міжнародної торгівлі належать тарифні методи (митні методи), що регулюють переважно імпорт і захищають вітчизняних виробників від іноземної конкуренції, роблять імпорتنі товари менш конкурентоспроможними у зв'язку з необхідністю сплати мита та нетарифні методи, що регулюють імпорт та експорт, забезпечують кращі умови для вітчизняних товарів на світовому ринку, роблять їх більш конкурентоспроможними, створюють обмеження на доступ небажаних товарів на внутрішній ринок.

Необхідно проаналізувати діяльність Світової організації торгівлі (СОТ) як міжурядової організації, що регулює міжнародну торгівлю, та взаємодію України з цією організацією. Принципи торговельної системи в рамках СОТ: недискримінація, взаємність, обов'язковість і можливість виконання зобов'язань, прозорість, запобіжні клапани. Найважливіші угоди СОТ: Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) створила багатосторонню торговельну систему для торгівлі товарами; Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС) була створена для поширення багатосторонньої торговельної системи на сферу послуг; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) встановлює мінімальні стандарти для багатьох форм регулювання інтелектуальної власності.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Які існують види та рівні державного регулювання міжнародної торгівлі?

2. Визначте принципи та особливості діяльності в СОТ.
3. Охарактеризуйте взаємовідносини України та СОТ.

1.5. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛІВ. МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Сутність міжнародного руху капіталів. Причини та фактори, що стимулюють вивезення капіталу.
2. Форми міжнародного руху капіталів.
3. Прямі та портфельні іноземні інвестиції.
4. Позитивні та негативні наслідки іноземних капіталовкладень.
5. Інвестиційний клімат держави.
6. Сутність вільних економічних зон (ВЕЗ), чинники їх створення та місце у світогосподарських зв'язках.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. WORLD INVESTMENT REPORT 2022
https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf
5. FDI IN FIGURES 2022
<https://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2022.pdf>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України
<https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
8. Which are the best countries in the world for entrepreneurs in 2022?
<https://www.weforum.org/agenda/2022/04/new-research-reveals-best-countries-entrepreneurs/>
9. The Best Places to Do Business in 2022 According to the World Citizenship Report
<https://ceoworld.biz/2022/02/28/the-best-places-to-do-business-in-2022-according-to-the-world-citizenship-report/>
10. Ranking of countries with the most competitive economies in 2022
<https://immigrantinvest.com/insider/best-countries-for-competitiveness-2022-en/>
11. GLOBAL INVESTMENT COMPETITIVENESS REPORT 2019/2020
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33808/9781464815362.pdf>
12. World Free Zones Organization
<https://www.worldfzo.org/#>
13. WORLD INVESTMENT REPORT 2022
https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf
14. Free Economic Zones: pros and cons
<https://www.exportiamo.it/aree-tematiche/13729/free-economic-zones-pros-and-cons/>
15. Вільні економічні зони в Україні
<https://www.slovoidilo.ua/2021/04/14/statija/polityka/kruhlyj-stil-politychni-syly-proponuyut-stvoryuvaty-vilni-ekonomichni-zony>
16. Wang Zhan: Why Pudong New Area" instead of "Pudong Special Economic Zone
<http://www.sssa.org.cn/enResearch/681554.htm>

Методичні рекомендації

Міжнародний рух капіталу - це зустрічний рух капіталу між країнами, що приносить його власникам відповідний дохід та інші вигоди. Необхідно розуміти основні причини вивезення капіталу: відносний надлишок капіталу в країні, його перенагромадження; дешевша сировина і робоча сила, представлена в країнах-імпортерах капіталу; відмінності у витратах виробництва; прагнення уникнути тарифних і нетарифних бар'єрів; бажання захистити капітал від інфляції, непередбачуваної економічної і політичної ситуації в країні.

Форми міжнародного руху капіталу розрізняють: за джерелами походження (офіційний і приватний капітал); за характером використання (підприємницький капітал, позичковий капітал і міжнародна економічна допомога); за термінами інвестування (короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий капітал).

Інвестиції - це вкладення різних ресурсів у певну діяльність з метою отримання економічної вигоди або досягнення іншого запланованого результату (соціального, економічного, політичного тощо). Інвестиція - це актив або об'єкт, який купується з надією на те, що він принесе дохід або зросте в ціні в майбутньому. Міжнародні інвестиції - це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку. Існує дві основні форми іноземних інвестицій: прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та портфельні іноземні інвестиції.

Інвестиційний клімат - це сукупність політичних, економічних, соціально-культурних, організаційних, правових і географічних умов у країні, які впливають на готовність фізичних і юридичних осіб витратити свої гроші/ресурси та купувати частку в бізнесі, що працює в цій країні. Вільна економічна зона, ВЕЗ (або спеціальна економічна зона) може бути створена для покращення інвестиційного клімату. Створення таких зон може вирішувати взаємопов'язані цілі: економічні, соціальні, виробничі та науково-технічні. Стимули у ВЕЗ: зовнішньоторговельні стимули; фіскальні стимули; фінансові, адміністративні.

Краще розглянути ВЕЗ за їх типами: за рівнем та спектром завдань: складські, транзитні зони, вільні порти; промислові та експортні зони; науково-технічні зони; комплексні або багатопрофільні ВЕЗ; за територіальними розмірами: точкові (підприємство, склад, термінал); територіально великі (регіони); географічно розгалужені (промислові та експортні зони, технологічні парки); за галузями та сферами економічної спеціалізації: промислові (за промисловим профілем), галузеві (видобувна та переробна промисловість, сфера послуг), функціональні (банківська справа, торговельна діяльність); за учасниками та фізичним розташуванням: міжнародні та прикордонні.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність та причини міжнародного руху капіталу?
2. Які основні закономірності і особливості вивозу капіталу за сучасних умов?
3. Назвіть основні форми міжнародного руху капіталу.
4. Охарактеризуйте сучасні тенденції міжнародного руху капіталу.
5. У чому полягають основні переваги від імпорту та експорту капіталу для національної економіки?
6. Які фактори впливають на масштаби, структуру і динаміку міжнародної інвестиційної діяльності в Україні?
7. Дайте визначення вільним економічним зонам (ВЕЗ).
8. Які основні цілі створення ВЕЗ?
9. Наведіть класифікацію ВЕЗ та охарактеризуйте їх різновиди.
10. В чому полягає соціальна-економічна роль ВЕЗ?

1.6. ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1. Характерні риси ТНК та їх різновиди.
2. Чинники виникнення та еволюція ТНК
3. Основні особливості розвитку ТНК. Контрактні форми діяльності ТНК.
4. Роль ТНК в світогосподарських зв'язках.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. Войтко С. В. Транснаціональні корпорації : навч. посібник / С. В. Войтко, О. А. Гавриш, О. О. Корогодова, Т. Є. Моїсеєнко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка». 2016. 208 с.
5. Давидова І.О., Величко К.Ю. , Печенка О.І. Транснаціональні корпорації. Харків: Видавництво «Форт», 2018. 175 с.
https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/883264/mod_resource/content/1/ТНК%20ге%20видання.pdf
6. Транснаціоналізація світової економіки [Електронний ресурс] / Е.М. Лимонова, С.В. Кузьмінов, Г.Я. Глуха, І.С. Шкура. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 137 с.
http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1753/1/лимонова_TCE_.pdf
7. TRANSNATIONAL CORPORATIONS. INVESTMENT AND DEVELOPMENT. United Nations, 2022
https://unctad.org/system/files/official-document/diaeia2022d2a6_en.pdf
8. UN Conference on Trade and Development (UNCTAD): Largest Transnational Corporations
<https://globaledge.msu.edu/global-resources/resource/1072>

Методичні рекомендації

Міжнародна корпорація - це організація, яка володіє або контролює виробництво товарів або послуг в одній або декількох країнах, крім своєї країни базування. Найпоширенішими причинами утворення міжнародних корпорацій є: інтернаціоналізація виробництва і капіталу через розвиток продуктивних сил, що переростають національні кордони; економічна ефективність, зумовлена великими масштабами виробництва в окремих галузях; загострення конкурентної боротьби; роль держави, яка заохочує міжнародні корпорації, сприяючи створенню різноманітних політичних, економічних і торговельних союзів та укладанню міжнародних угод.

Необхідно знати основні ознаки, що характеризують діяльність міжнародних корпорацій: річний оборот перевищує 1 млрд. доларів (у великих міжнародних корпорацій - 2 млрд. доларів); наявність філій не менше ніж у 6 країнах (у великих міжнародних корпорацій - більше ніж у 20 країнах); частка обсягу продажів, що реалізується за межами країни-резидента, становить понад 35%; 25% і більше активів за кордоном; єдина стратегія розвитку.

Класифікація міжнародних корпорацій: транснаціональна корпорація (ТНК) - підприємство, створене на базі капіталу однієї країни, що діє в декількох країнах, але управляється з однієї (головної) країни, і мультинаціональна корпорація (МНК) - міжнародна корпорація, що об'єднує ряд національних компаній на виробничій і науково-технічній основі. ТНК також можна поділити на три типи: горизонтально інтегровані ТНК, вертикально інтегровані ТНК та диверсифіковані ТНК.

Конкурентні переваги ТНК, що зумовлюють поширення їх діяльності у світі: можливість використання організаційно-економічного ефекту концентрації та масштабу виробництва; можливість цілеспрямованої варіації та мобілізації великих обсягів виробничих ресурсів; можливості технологічного трансферу та здатність реалізовувати низку інноваційних проектів; економія на трансакціях; кращий доступ до ринків; штучне створення додаткових переваг у конкурентній боротьбі; здатність до оптимізації конкурентної стратегії.

Залежно від розміру капіталу, що належить материнській (основній) компанії, правового статусу та ступеня підпорядкованості підприємств, на які впливає компанія, розрізняють дочірні, залежні та асоційовані компанії. Материнська компанія як організаційно-економічний центр управління: розробляє конкретні цілі та загальні напрями функціонування і розвитку компанії в цілому та її структурних підрозділів зокрема; визначає засоби, форми і методи, що забезпечують досягнення поставлених цілей; контролює виконання своїх вимог і в разі потреби коригує дії підпорядкованих компаній; контролює фінансову діяльність усіх підрозділів.

Транснаціональні стратегічні альянси - це особливі форми міжкорпоративних відносин між двома або більше компаніями, в рамках яких здійснюється довгострокова координація господарської діяльності учасників з метою реалізації масштабних виробничих проектів, максимізації результатів

Питання для самоперевірки

1. Визначте характерні риси ТНК.
2. Дайте характеристику різновидам ТНК, назвіть їхні відмінності.
3. Які чинники зумовили виникнення ТНК?
4. Охарактеризуйте основні етапи еволюції ТНК.
5. Які особливості розвитку ТНК на сучасному етапі?

1.7. МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ТЕХНОЛОГІЯМИ

1. Обмін технологіями як складова частина МЄВ.
2. Види та форми технологічного обміну.
3. Основні особливості розвитку міжнародного ринку технологій.
4. Міжнародне регулювання ринка технологій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». № 143-V від 14.09.2006 р. (зі змінами та доповненнями)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/143-16#Text>
2. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
3. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
4. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
5. Ranked: The Most Innovative Companies in 2021
<https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-most-innovative-companies-in-2021/>
6. Global Innovation Index 2021
<https://www.globalinnovationindex.org/gii-2021-report#>

Методичні рекомендації

Технологія - це наукові знання, що використовуються у виробництві. Це комплекс науково-технічних знань про прийоми і способи виробництва, його організації та управління. Це система, що включає наукові методи досягнення практичних цілей. Міжнародний трансфер технологій - це довгострокові економічні зв'язки з передачі та розробки нової техніки і технологій.

Стандартний процес трансферу технологій складається з відбору технологій; освоєння технологій; пристосування технологій до місцевих потреб і можливостей.

Канали міжнародного трансферу технологій: внутрішньофірмовий канал, міжфірмовий канал і зовнішньоторговельний канал.

Міжнародний науково-технічний обмін здійснюється у двох основних формах: некомерційна форма: науково-технічні публікації; виставки, ярмарки, симпозіуми; діяльність міжнародних організацій; міграція фахівців у галузі науки; комерційна форма: передача прав на використання систематизованої науково-технічної інформації (ліцензії, патенти, конструкторські рішення, ноу-хау, промислові зразки, франчайзинг, товарні знаки); створення нових машин і механізмів на основі НТР; підготовка кадрів; інжинірингові послуги; контракти на управління.

Необхідно розібратися в особливостях різних комерційних форм міжнародного трансферу технологій. Патент - це офіційний документ, що видається винахіднику і підтверджує його виключне (монополне) право володіти, користуватися і розпоряджатися винаходом протягом певного часу. Ліцензія - дозвіл (ліцензіара) на використання ліцензованого матеріалу (ліцензіатом). Міжнародна інжинірингова діяльність - надання комплексних виробничих, комерційних і науково-технічних послуг, що здійснюється спеціалізованими фірмами, а також промисловими, будівельними та іншими компаніями. Реінжиніринг - це фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесу для досягнення різкого поліпшення критичних показників ефективності, таких як вартість, сервіс і швидкість. Франчайзинг - це практика надання права на використання бізнес-моделі та бренду відомої фірми протягом встановленого періоду часу. Види франшиз: франшиза бізнес-формату; продуктова франшиза; виробнича франшиза. Управлінські контракти включають виробничий контракт, управління персоналом і менеджментом, інженерно-технічний контроль виробництва, навчання, маркетинг і фінансове управління компанією.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення міжнародному обміну технологіями.
2. Які основні форми обміну технологіями ви можете назвати?
3. Згідно з якими правовими актами здійснюється міжнародне регулювання ринку технологій?

1.8. МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

1. Фактори впливу на міжнародну міграцію робочої сили
2. Міжнародно-правові основи міждержавної трудової міграції.
3. Основні напрямки міграції.
4. Сучасні центри міграції робочої сили.
5. Вплив міграції робочої сили на економіку. Переваги країн-експортерів робочої сили.
6. Державне регулювання міграції робочої сили. Еміграційна та імміграційна політика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. MIGRATION DATA PORTAL. The bigger picture <https://www.migrationdataportal.org/>
5. World Migration Report 2022

- <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>
6. International Migration Outlook 2021
<https://www.oecd.org/els/international-migration-outlook-1999124x.htm>
https://www.oecd-ilibrary.org/sites/29f23e9d-en/1/3/2/index.html?itemId=/content/publication/29f23e9d-en&_csp_=a9da7d4f182770aaa63ad86232529333&itemIGO=oecd&itemContentType=book
 7. International Labour Migration. Position paper . International organisation of employers
https://www.ioe-emp.org/fileadmin/ioe_documents/publications/Policy%20Areas/migration/EN/_2014-12-01__IOE_Position_Paper_on__International_Labour_Migration__web_and_print_.pdf
 8. Офіційний сайт Міжнародної організації праці (International Labour Organization)
<https://www.ilo.org/>
 9. Офіційний сайт Міжнародної організації з питань міграції (International Organization for Migration)
<https://www.iom.int/>
 10. Global Risks Report 2022. Chapter 4. Barriers to Migration
<https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022/in-full/chapter-4-barriers-to-migration/>

Методичні рекомендації

Міжнародна трудова міграція визначається як переміщення людей з однієї країни в іншу з метою працевлаштування. Причинами трудової міграції є як економічні, так і неекономічні фактори. Класифікація міжнародної трудової міграції: 1) за напрямками руху: еміграція; імміграція; рееміграція; 2) за тривалістю міграції: остаточна; тимчасова; сезонна; маятникова; 3) за організацією: добровільна; примусова; організована; нелегальна; 4) за якісним складом: трудова міграція низькокваліфікованих працівників; трудова міграція висококваліфікованих спеціалістів; міграція науковців ("відтік мізків").

Сучасний світовий ринок праці характеризується трьома основними моделями трудових відносин: європейська, англосаксонська та китайська. Вони відображають характер соціально-трудових відносин у різних країнах світу.

У міжнародній міграції робочої сили можна виділити такі основні напрямки: міграція з країн, що розвиваються, в промислово розвинені країни; міграція всередині промислово розвинених країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція робочої сили з колишніх соціалістичних країн (аналогічна міграції з країн, що розвиваються) в промислово розвинені країни; міграція вчених, кваліфікованих фахівців з промислово розвинених країн в країни, що розвиваються.

Центри тяжіння робочої сили: США та Західна Європа, Південна Африка, азіатські нові індустріальні країни та країни з перехідною економікою.

Необхідно розуміти переваги та недоліки міграційних процесів як для країн-експортерів, так і для країн-імпортерів робочої сили.

Регулювання міжнародних міграційних процесів включає: адміністративно-правове регулювання, яке передбачає: встановлення правових норм; встановлення міграційних квот; встановлення меж дозволеної міграції (кримінально-правові норми), та економічне регулювання міжнародних міграційних процесів, яке полягає у встановленні митних зборів або бар'єрів; встановленні відповідних візових тарифів; регулюванні заробітної плати мігрантів; запровадженні різного роду штрафних санкцій.

Необхідно зрозуміти роль Міжнародної організації праці (МОП) та Міжнародної організації з міграції (МОМ) у сприянні соціально-економічному прогресу, поліпшенню добробуту та умов праці людей, захисту прав людини, що відіграють активну роль у регулюванні міжнародних міграційних процесів.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність міжнародної трудової міграції та які її визначальні риси?
2. Дайте визначення понять «міжнародна трудова міграція», «еміграція», «імміграція», «рееміграція», «відплив умів».
3. Які основні причини міжнародної трудової міграції?
4. Які напрямки міжнародної трудової міграції?
5. Назвіть регіони та країни, які є основними центрами міграції робочої сили.
6. У чому полягають економічні наслідки міграції для країн-імпортерів та країн-експортерів робочої сили?

МОДУЛЬ №2 "ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МЕН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ"

2.1. МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ВІДНОСИНИ

1. Теоретична сутність валютного курсу.
2. Національна валютна система.
3. Етапи розвитку сучасної валютної системи та її основні риси.
4. Європейська валютна система: основні етапи розвитку, механізм реалізації, створення євро.
5. Тенденції розвитку світової валютної системи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (International Monetary Fund)
<https://www.imf.org/>
5. Офіційний сайт ЄС
<https://ec.europa.eu/>
6. Офіційний сайт Національного банку України
<https://bank.gov.ua/>
7. Ocampo J.A. A Brief History of the International Monetary System since Bretton Woods
<https://academic.oup.com/book/9072/chapter/155608236>
8. International Monetary System
https://saylordotorg.github.io/text_international-business/s10-international-monetary-system.html
9. Sheng A., Geng X. The International Monetary System Is More Unfit than Ever
<https://www.project-syndicate.org/commentary/us-dollar-dominance-unsustainable-international-financial-reform-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2022-04>

Методичні рекомендації

Міжнародні валютні відносини є основою для реалізації всіх інших форм міжнародних економічних відносин. Основними термінами в міжнародних валютних відносинах є поняття валюти та валютного курсу. Необхідно розуміти види валют: залежно від національної приналежності: національна валюта - законна грошова одиниця, що виробляється (емітується) в країні; іноземна валюта - засіб платежу, що емітується в інших країнах; спільна (або регіональна) валюта - грошова одиниця, що використовується більш ніж в одній країні; колективна валюта, що

представляє собою валютний кошик; за ступенем конвертованості (обмінної здатності) в іноземні валюти: повністю конвертована, частково конвертована, неконвертована; за функціями, що виконує валюта: тверда валюта; екзотична валюта; резервна валюта. Будь-яка зміна попиту або пропозиції на валюту спричиняє девальвацію (зменшення вартості валюти) або ревальвацію (збільшення вартості валюти) валютного курсу. Необхідно знати типи валютних курсів: фіксований валютний курс, плаваючий/гнучкий валютний курс та кероване плавання.

Міжнародні валютні відносини - це сукупність економічних відносин між країнами, юридичними та фізичними особами, міжнародними економічними та фінансово-кредитними організаціями, пов'язаних з функціонуванням грошей як світових грошей. Національна грошова система - це форма організації грошових відносин країни, яка визначається її грошовим законодавством. Світова валютна система - це функціональна форма організації міжнародних валютних відносин, що являє собою сукупність методів, інструментів та органів (інститутів), за допомогою яких здійснюються платежі в межах світового господарства. Основним завданням міжнародної валютної системи є регулювання міжнародних розрахунків і валютних ринків з метою забезпечення стійкого економічного зростання, стримування інфляції, валютної підтримки зовнішньоторговельного балансу платіжних балансів різних країн.

Еволюція світової валютної системи визначається розвитком і потребами як національного, так і світового господарства, змінами у світовій економіці, а також періодичним виникненням валютних криз: система золотого стандарту (1875-1914 рр.), золотодевізний стандарт або Генуезька валютна система (1922-1944 рр.), Бреттон-Вудська валютна система (1945-1972 рр.), Ямайська валютна система (1976 р. - дотепер). Існує необхідність зрозуміти особливості кожного етапу еволюції світової валютної системи.

Європейська валютна система (ЄВС) - регіональна валютна система, публічно-правова форма валютних відносин "Спільного ринку" (Європейського Союзу) для стабілізації валютних курсів і стимулювання інтеграційних процесів. Створена з метою встановлення посиленої валютної стабільності в межах співтовариства і створення зони європейської стабільності з власною валютою на противагу Ямайській системі, яка базується на доларовому стандарті; спрощення конвергенції економічного розвитку і надання нового імпульсу європейському процесу; забезпечення стабілізуючого впливу на міжнародні економічні та валютні відносини.

Валютні ринки - це центри, де здійснюється купівля-продаж іноземних валют за національну валюту за курсом, що формується на основі попиту та пропозиції. Залежно від обсягу та характеру валютних операцій, кількості валют, що використовуються, та рівня нормативно-правового регулювання валютні ринки поділяються на міжнародні, регіональні та національні (локальні). Міжнародні валютні ринки обслуговують рух грошових потоків, опосередковуючи міжнародний обмін товарами, послугами та потоками капіталу. Національний (локальний) валютний ринок - це ринок однієї держави. Під ним розуміють сукупність операцій, що здійснюються банками, розташованими на території країни.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттям «міжнародна валютна система», «національна валютна система».
2. Що слід розуміти під терміном «міжнародні валютні відносини»?
3. Назвіть особливості та найважливіші риси етапів розвитку міжнародної валютної системи.
4. Розкрийте особливості міжнародних колективних валютних одиниць.
5. Які основні риси та цілі створення Європейської валютної системи?
6. Які особливості функціонування світового валютного ринку?
7. Дайте визначення категорії «світові фінансові центри».

2.2. МІЖНАРОДНІ КРЕДИТИ

1. Міжнародний валютний ринок.
2. Валютні ринки, їх види та структура.
3. Основні види міжнародних розрахунків.
4. Валютний ризик та методи його зменшення.
5. Міжнародний ринок позикових капіталів. Україна на міжнародному валютно - фінансовому ринку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (International Monetary Fund)
<https://www.imf.org/>
5. Офіційний сайт Групи Світового банку
<https://www.worldbank.org/>
6. Офіційний сайт ЄІБ
<https://www.eib.org/>
7. Офіційний сайт ЄБРР
<https://www.ebrd.com/home>
8. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями
<https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
9. МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ
http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/25819/mod_resource/content/1/Міжнародна%20ек%20ономіка.Тема%205.pdf

Методичні рекомендації

Міжнародний кредит - це позика в грошовій або товарній формі, що надається кредитором одній країні позичальнику, який представляє іншу країну, на умовах повернення у встановлений термін і під відсоток. Необхідно розуміти основні функції міжнародного кредиту: перерозподіл фінансових і матеріальних ресурсів між країнами; посилення інтернаціоналізації виробництва шляхом акумуляції тимчасово вільних коштів одних країн і спрямування їх в економіку інших країн; прискорення процесу реалізації товарів.

Міжнародні кредити можна класифікувати за строками, за кредиторами, за цільовим призначенням, за спільними джерелами, за формою кредиту, за характером забезпечення, за валютою кредиту та за формою надання кредиту. Єврокредит - це кредит, валюта якого не є національною валютою банку-кредитора. У практиці зовнішньої торгівлі використовуються такі альтернативні форми, як міжнародний факторинг, форфейтинг та лізинг. Факторинг - це фінансова операція і вид боргового фінансування, при якому бізнес продає свою дебіторську заборгованість (тобто рахунки-фактури) третій стороні (фактору) зі знижкою. Форфейтинг - це купівля дебіторської заборгованості експортера (суми, яку імпортери винні експортеру) зі знижкою за готівку. Оренда (лізинг) - вид кредитування, при якому спеціалізована лізингова компанія (яка виступає в ролі інвестора) купує вказаний клієнтом актив і передає його в користування за плату, з можливістю переходу права власності на об'єкт лізингу до лізингоодержувача в кінці терміну лізингу.

Необхідно розуміти роль міжнародних організацій у регулюванні міжнародних кредитних відносин. Міжнародний валютний фонд (МВФ) - це міжнародна організація, яка працює з метою сприяння глобальному валютному співробітництву, забезпечення фінансової стабільності, полегшення міжнародної торгівлі, сприяння високому рівню зайнятості та стійкому економічному

зростанню, а також зменшенню бідності в усьому світі. Основною метою МВФ є забезпечення стабільності міжнародної валютної системи - системи обмінних курсів і міжнародних платежів, яка дозволяє країнам (та їхнім громадянам) здійснювати операції одна з одною. Група Світового банку поставила перед світом дві цілі, яких він має досягти до 2030 року: покінчити з крайньою бідністю, зменшивши відсоток людей, які живуть менш ніж на 1,90 долара на день, до не більше ніж 3%; сприяти загальному процвітанню, сприяючи зростанню доходів найбідніших 40% населення в кожній країні. До Групи Світового банку входять п'ять установ: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) та Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС).

На міжнародному ринку цінних паперів існують такі види зобов'язань (основні цінні папери), як: єврооблігації; акції; євроноти; єврокомерційні папери. Похідними фінансовими інструментами є: форвардний контракт; ф'ючерсний контракт; своп; опціон; варант.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Яка роль міжнародного кредиту в МЄВ?
2. Дайте визначення міжнародного ринку позикових капіталів. Охарактеризуйте його основні сегменти.
3. Дайте характеристику основним цінним паперам та похідним фінансовим інструментам.
4. Яка роль міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій у процесах міжнародного кредитування?
5. У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості? Які можливі варіанти її вирішення?

2.3. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

1. Сутність та види цін у міжнародній торгівлі.
2. Фактори, що впливають на ціноутворення на міжнародному ринку.
3. Особливості вибору цінової стратегії компанії на зарубіжних ринках.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
4. Lazzari Z. Differences Between Full-Cost & Marginal-Cost Pricing Strategies <https://smallbusiness.chron.com/differences-between-fullcost-marginalcost-pricing-strategies-66005.html>
5. Hunter R. Competition-Based Pricing: Should Competitors Guide Your Prices? <https://www.simon-kucher.com/nl/blog/competition-based-pricing-should-competitors-guide-your-prices>
6. Campbell P. What is Market-based Pricing: Advantages & Disadvantages [+Examples] <https://www.profitwell.com/recur/all/market-based-pricing>
7. Market-Based Pricing: An Easy Guide With Examples <https://sellingrevolution.com/blog/market-based-pricing-an-easy-guide-with-examples/>
8. 7 Interesting reads about international pricing <https://blog.pricebeam.com/7-interesting-reads-about-international-pricing>
9. The 7 C's of Pricing in International Markets

- <https://cmaaustralia.edu.au/ontarget/the-7-cs-of-pricing-in-international-markets/>
10. 12 Real-World Pricing Strategy Examples
<https://www.freshbooks.com/hub/leadership/12-real-world-pricing-strategy-examples>
11. Global pricing approaches
<https://opentext.wsu.edu/mktg360/chapter/12-3-global-pricing-approaches/>
12. Pokorny E. 4 global pricing strategies for selling internationally
<https://weglot.com/blog/global-pricing-strategies-selling-internationally/>

Методичні рекомендації

Міжнародна ціна - це грошовий вираз міжнародних витрат виробництва. Множинність міжнародних цін зумовлена такими факторами: відмінності в торговельній політиці щодо окремих ринків та окремих імпортерів; державна та міждержавна валютна політика; протекціонізм; відмінності в методології та методах розрахунку цін; інші фактори. Вибір цінової стратегії залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів, які необхідно аналізувати.

Процес ціноутворення залежить від обраної загальної стратегії розвитку підприємства, яка впливає з його цілей і завдань на ринку: забезпечення виживання, максимізація поточного прибутку, завоювання лідерства за часткою ринку, завоювання лідерства за якістю товарів.

Існує два основних методи ціноутворення, що використовуються в міжнародній діяльності підприємства: витратне ціноутворення, що базується на фактичних витратах підприємства на виробництво та збут товарів (ціноутворення за повними витратами та ціноутворення за граничними витратами) та ринкове ціноутворення з орієнтацією на рівень конкуренції.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Що таке міжнародна ціна?
2. Які розрізняють види цін на міжнародному ринку?
3. Які фактори впливають на ціноутворення на міжнародному ринку?
4. Розкрийте особливості вибору цінової стратегії компанії на зарубіжних ринках.

2.4. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ

1. Об'єктивні передумови та етапи економічної інтеграції.
2. Особливості розвитку західноєвропейської економічної інтеграції.
3. Регіональні економічні організації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. К. Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. 9-е вид. К. Знання, 2013. 469 с.
3. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : підручник. К.: Центр учбової літератури, 2017.
URL: http://10.0.2.150/docs/CUL/Mizhнародna_economika_Kozak.pdf.
4. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
5. Міжнародні економічні відносини та менеджмент в умовах посилення глобалізаційних процесів: навч. посіб. / за ред. М. Шкарлета, М. П. Бутка. К.: Центр учбової літератури, 2017. 528 с.
6. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : монографія / за ред. О.А. Довгаль, Н.А. Казакової. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. 540 с.

7. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. 3-е вид., перер. та доп. К.: Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5846/1/Міжнародна%20економіка%20перероблено%202021%20До%20друку.pdf>

Методичні рекомендації

Міжнародна економічна інтеграція - це процес, в ході якого дві або більше держави на широко визначеному географічному просторі знижують низку торговельних бар'єрів для просування або захисту комплексу економічних цілей. Необхідно проаналізувати найважливіші об'єктивні передумови міжнародних інтеграційних процесів: сучасний науково-технічний прогрес; посилення міжнародної конкуренції; наявність достатньо високих і близьких рівнів економічного розвитку країн, груп країн і регіонів в умовах нерівномірного розподілу ресурсів; наявність тривалого періоду досвіду і взаємного економічного співробітництва між країнами; економіко-географічна близькість країн, наявність спільних кордонів; тенденції демографічного розвитку; наявність і необхідність вирішення глобальних проблем; ринкова уніфікація економічного розвитку. Інтеграція створює високі рівні глобалізації та регіоналізації.

Основними цілями міжнародної економічної інтеграції є: економія на масштабах виробництва; розширення фізичних обсягів ринків, можливостей збуту товарів, а отже - поліпшення виробничого потенціалу; вільний рух товарів і факторів виробництва (лібералізація торгівлі); створення стійких конкурентних переваг для країн і компаній у регіональному та глобальному масштабах; створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку, забезпечення національних інтересів, гарантування більшої безпеки країн у геостратегічному контексті; сприяння реструктуризації національних економік; підвищення рівня життя населення за рахунок входження в ефективніші ринкові простори та оптимізації умов ведення бізнесу.

Необхідно знати, що на мікрорівні розрізняють горизонтальну, вертикальну, диверсифіковану та діагональну інтеграцію підприємств, переважно ТНК. Типи вертикальної інтеграції: пряма інтеграція - придбання видів діяльності, що знаходяться ближче до кінцевого споживача, зворотна інтеграція - інтеграція у видобувну галузь. Диверсифікація через інтеграцію також є альтернативою інтеграції. Фірми диверсифікують для того, щоб розподілити ризики. Придбані компанії не обов'язково повинні належати до тієї самої галузі або перебувати на тій самій стадії виробництва. Діагональна інтеграція стосується багатьох тісно пов'язаних між собою послуг, що обслуговують чітко визначений цільовий ринок. Отже, в цьому випадку будуть використані переваги як горизонтальної, так і вертикальної інтеграції.

На макрорівні існують такі основні форми міжнародної регіональної економічної інтеграції: зона преференційної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічні та політичні союзи. Вони є послідовними етапами еволюції макроінтеграції, яка передбачає збільшення глибини інтеграції країн. Необхідно знати особливості цих етапів макроінтеграції.

Дезінтеграція створює передумови для інтеграції на нових кількісних і якісних умовах. В окремих випадках можуть виникнути умови для реінтеграції (відновлення інтеграційного об'єднання, що розпалося): повна реінтеграція; часткова реінтеграція; розширена реінтеграція.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Сутність, передумови та цілі міжнародної економічної інтеграції.
2. Охарактеризуйте етапи міжнародної економічної інтеграції.
3. Дайте порівняльну характеристику основних форм міжнародної економічної інтеграції.
4. Вплив інтеграції на соціально-економічний розвиток країн-учасниць.
5. Особливості інтеграційних процесів в регіонах світу.

2.5. ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1. Передумови, історична ретроспектива, динаміка розвитку та основні наслідки створення Європейських співтовариств.
2. Етапи створення ЄС.
3. Основні інституції та органи ЄС, принципи їх взаємодії.
4. “Зона євро” та її вплив на розвиток світової економіки.
5. Європейські фінансові ринки та фондовий ринок України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House “Condor”, 2018. 248 p.
2. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. 3-є вид., перер. та доп. К.: Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5846/1/Міжнародна%20економіка%20перероблено%202021%20До%20друку.pdf>
3. Official website of the EU
https://europa.eu/european-union/index_en
4. Official website of USMCA and NAFTA
<https://ustr.gov/usmca>, <http://www.naftanow.org/>
5. Official website of MERCOSUR:
<https://www.mercosur.int/en/>
6. Official website of ASEAN:
<https://asean.org/>
7. Official website of APEC:
<https://www.apec.org/>
8. Official website of the African Union
<https://au.int/>
9. African Integration Report 2021
https://au.int/sites/default/files/documents/41587-doc-African_Integration_Report_2021_-_Final_Design.pdf

Методичні рекомендації

Міжнародна регіональна інтеграція - це процес зближення та переплетення національних економік і механізмів регулювання економіки, соціальних і політичних відносин певного регіону. Необхідно проаналізувати фактори, що стимулюють регіональну економічну інтеграцію: поглиблення міжнародного поділу праці, а саме спеціалізації та кооперування; прискорення НТП, розвиток і впровадження інформаційних технологій; розширення діяльності регіональних угруповань; формування регіональних ринків; інтернаціоналізація господарського життя; діяльність ТНК і фінансово-промислових груп.

Необхідно розуміти особливості інтеграції в Північній Америці (НАФТА, потім USMCA): великий регіональний масштаб; значний розрив в економічному розвитку країн-членів; наявність чітко вираженого центру; широка інтеграція, що охоплює велику кількість різноманітних економічних аспектів.

Необхідно знати особливості інтеграційних процесів у Латинській Америці: значно слабша регіоналізація торгівлі, реалізація політики індустріалізації, посилення протекціонізму в регіоні, намагання обмежити вплив американських ТНК, домінування трьох моделей міжнародної економічної інтеграції - спільного ринку (МЕРКОСУР), зони вільної торгівлі, часткові економічні преференції, існування міжконтинентальної інтеграції.

Необхідно засвоїти особливості інтеграції в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР): орієнтація на розширення субрегіональних торговельних зв'язків; інтеграція охоплює як розвинені держави, так і держави, що розвиваються, з абсолютно різним рівнем економічного розвитку; повільне зростання переважно торговельної інтеграції; різноспрямована інтеграція - зверху вниз і

знизу вгору; інтеграція відбувається на регіональному рівні і значною мірою на рівні окремих субрегіонів (АСЕАН, АТЕС тощо).

Економічні угруповання Африки варіюються від валютних союзів між європейськими країнами та їхніми колишніми колоніями до митних союзів між сусідніми державами. Африканський Союз (АС) - це континентальний союз, що складається з 54 країн Африки. Країни арабського світу досягли певного прогресу в економічній інтеграції.

Таким чином, кожен регіон має свої особливості інтеграційних процесів, зумовлені специфікою соціально-економічних проблем і тенденціями розвитку національних економік.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Визначте передумови та цілі створення ЄС.
2. Дайте характеристику органам та інституціям ЄС.
3. В чому полягає спільна торговельна політика ЄС?
4. Дослідіть перспективи взаємодії України та ЄС.

2.6. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ДОСВІД ЄС

1. Передумови, цілі та етапи формування ЄС.
2. Основні інституції ЄС та допоміжні органи ЄС, їх функції.
3. Особливості взаємодії ЄС-28 на сучасному етапі.
4. Сфери спільної політики ЄС (регіональна, аграрна, зовнішня торгівля, конкуренція, безпека тощо).
5. Економічні відносини між Україною та ЄС на сучасному етапі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
2. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. 3-е вид., перер. та доп. К.: Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5846/1/Міжнародна%20економіка%20оперероблено%202021%20До%20друку.pdf>
3. Official website of the EU
https://europa.eu/european-union/index_en
4. EUROSTAT
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
5. Statistics on the impact of the war in Ukraine
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/ukraine>
6. Галузева співпраця України з ЄС:
<https://eu-ua.org/ekonomichna-ta-haluzeva-spivpratsia-z-yes>
7. Напрямки угоди про асоціацію
<https://pulse.kmu.gov.ua/ua>
8. Аналітичний звіт «Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання Угоди між Україною і ЄС (жовтень 2021 року)
https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/ss-250483634
9. Вінокуров Я. ЄС скасує всі торговельні обмеження для України. Хто від цього може виграти?
<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/2/686503/>
10. Співпраця між Україною та Європою: прямі інвестиції та зовнішня торгівля у 2020 році
<https://www.slovoidilo.ua/2021/01/20/infografika/finansy/spivpracya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropyu-pryami-investyctiyi-ta-zovnishnya-torhivlya-2020-roczii>

Методичні рекомендації

Необхідно розуміти особливості тенденцій розвитку євроінтеграції. Європейський Союз (ЄС) - це об'єднання 27 суверенних держав-членів, які за договором делегували частину своїх повноважень спільним інституціям з метою координації своєї політики у низці сфер, не утворюючи, однак, нової держави над державами-членами. Цілями Європейського Союзу є: сприяння миру, його цінностям і добробуту громадян; забезпечення свободи, безпеки і справедливості без внутрішніх кордонів; сталий розвиток, заснований на збалансованому економічному зростанні і стабільності цін, висококонкурентній ринковій економіці з повною зайнятістю і соціальним прогресом, а також захист навколишнього середовища; боротьба з соціальною ізоляцією і дискримінацією; сприяння науково-технічному прогресу; зміцнення економічної, соціальної і територіальної згуртованості і солідарності між країнами-членами; повага до багатого культурного і мовного розмаїття; заснування економічного і монетарного союзу з єдиною європейською грошовою одиницею євро. Європейський Союз є найбільш розвиненим інтеграційним об'єднанням світу, що демонструє динаміку і переважно позитивні тенденції свого розвитку.

Необхідно проаналізувати етапи еволюції ЄС: створення зони вільної торгівлі (1958-1967 рр.); формування митного союзу (1968-1986 рр.); створення спільного ринку (1987-1992 рр.); створення економічного союзу (з 1993 р. по теперішній час).

Основні інституції ЄС представлені Європейською Радою, Європейським Парламентом, Європейською Комісією, Радою Європейського Союзу, Європейським Судом та Європейською Рахунковою палатою. До інституцій та допоміжних органів ЄС належать Європейський економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів, Економічний і фінансовий комітет, Комітет з питань зайнятості, Консультативний комітет, Координаційний комітет з питань співробітництва між поліцією та юстицією, Європейський інвестиційний банк, Європейський центральний банк, Європол, Європейське агентство з питань навколишнього середовища та інші.

Регіональна політика, спільна зовнішня політика та політика безпеки, політика конкуренції, політика свободи, безпеки та правосуддя, політика демократії та прав людини, політика розширення та політики сусідства, енергетична та екологічна політика, політика розвитку та гуманітарної допомоги, освітня політика є прикладами спільних політик ЄС.

На сьогоднішній день Європейський Союз є ключовим партнером для України.

Відносини між Україною та Європейським Союзом пройшли певні етапи розвитку: 1994-2008 рр. - Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС; 2009-2011 рр. - переговори щодо укладення Угоди про асоціацію; 21 березня 2014 р. - Угода про асоціацію між Україною та ЄС (політична частина); 27 червня 2014 р. - Угода про асоціацію між Україною та ЄС (економічна частина), ратифікована у 2017 р.; 1 січня 2016 р. - набула чинності Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі; 11 червня 2017 р. - безвізовий режим.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературні джерела та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Визначити передумови та цілі створення ЄС.
2. Проаналізувати етапи еволюції розвитку ЄС. Визначити ключові зміни на кожному етапі та їх значення для подальшого розвитку.
3. Описати особливості взаємодії між органами та інституціями ЄС. Вивчити послідовність прийняття рішень в ЄС.
4. Вивчити спільні політики ЄС: регіональну політику, спільну зовнішню політику та політику безпеки, політику конкуренції, політику свободи, безпеки та правосуддя, політику демократії та прав людини, політику розширення та політики сусідства, енергетичну та екологічну політику, політику розвитку та гуманітарної допомоги, освітню політику тощо.

5. Проаналізувати ключові показники розвитку ЄС за останніми даними у таких сферах, як: ринок праці; економіка та фінанси; міжнародна торгівля; сільське, лісове та рибне господарство; промисловість, торгівля та послуги, наука, технології та цифрове суспільство; навколишнє середовище; енергетика; транспорт.

6. Дослідити перспективи взаємодії між Україною та ЄС.

2.7. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

1. Глобальні проблеми сучасності, їх класифікаційні ознаки.
2. Міжнародна взаємодія у розв'язанні демографічних проблем.
3. Міжнародне співробітництво в галузі вирішення проблеми роззброєння.
4. Екологічні проблеми сучасності: склад, фактори, наслідки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations: Textbook. K.: Publishing House "Condor", 2018. 248 p.
2. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. 3-є вид., перер. та доп. К.: Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5846/1/Міжнародна%20економіка%20перероблено%202021%20До%20друку.pdf>
3. Lutkevich B. Globalisation
<https://www.techtarget.com/searchcio/definition/globalization>
4. Fernando J. Globalization in Business With History and Pros and Cons
<https://www.investopedia.com/terms/g/globalization.asp>
5. KOF Globalisation Index
<https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
6. The Global Risks Report 2021
https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf
7. Official website of the United Nations
<https://www.un.org/>
8. 15 Global Challenges - The Millennium Project
<https://www.millennium-project.org/15-global-challenges/>
9. Official website of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
<https://www.fao.org/home/en>

Методичні рекомендації

Необхідно розуміти, що економічна глобалізація - це зростаюча економічна взаємозалежність національних економік у всьому світі через швидке збільшення транскордонного руху товарів, послуг, технологій і капіталу, що призводить до єдиних стандартів, правил, механізмів і систем. Прояви економічної глобалізації: всесвітня інтеграція та поглиблення економічної діяльності; інтегровані системи виробництва та споживання; ІТ-революція, лібералізація та дерегуляція; безпрецедентна мобільність товарів, послуг, капіталу та людей; загострення глобальної конкуренції; посилення ролі ТНК у глобальних процесах; події в усьому світі сильно взаємозалежні; поява нових глобальних систем стратегічного управління.

Деякі речі глобалізовані більше, ніж інші: надзвичайно - потоки капіталу, дуже - торгівля, помірно - корпорації, прямі іноземні інвестиції, виробництво, не дуже - робоча сила.

Глобалізаційні процеси можуть мати як переваги, так і недоліки для національних економік. Негативні наслідки розвитку глобалізації проявляються у поглибленні глобальних проблем.

Глобальні проблеми людства - це проблеми, які охоплюють всю Землю, людство, всі держави і вимагають для свого вирішення спільних зусиль міжнародного співтовариства. Виділяють такі ознаки глобальних проблем людства: проблеми здебільшого спричинені діями людини (свідомими чи несвідомими); мають довготривалі негативні наслідки; характеризуються не лише економічними, а й соціальними наслідками; масштаби негативних наслідків виходять далеко за межі певного регіону і мають загальнонаціональний характер; їх розв'язання потребує величезних витрат, невідомих для окремої держави.

Глобальними вважаються багато проблем, серед яких найважливішими є: проблеми роззброєння і збереження миру на Землі; екологічні проблеми; продовольчі проблеми; демографічні проблеми; енергетичні та сировинні проблеми тощо.

Роззброєння передбачає вирішення таких основних завдань: проведення заходів у сфері припинення розвитку руйнівних технологій виробництва зброї; обмеження і припинення ядерних випробувань; запобігання використанню космічного простору у військових цілях; скорочення військових витрат; скорочення торгівлі зброєю; демілітаризація зон збройних конфліктів.

Для зменшення або повного усунення наслідків глобальних екологічних проблем необхідно дотримуватися таких вимог: будувати очисні споруди на виробництві та створювати нові технології, що запобігають забрудненню навколишнього середовища; інвестувати в екологічні проекти; впроваджувати високі стандарти екологічного менеджменту на підприємствах для зменшення забруднювального сліду; формувати новий екологічний світогляд у свідомості людей; шукати альтернативні джерела енергії - гідро-, вітрової, сонячної, використання абсолютного вакууму тощо; поступово переходити на нові технології, рекультивуацію забруднених територій для придатності їх для заселення та господарського використання.

Вирішення продовольчої проблеми: підвищення родючості ґрунтів орних земель у країнах, що розвиваються (але це може призвести до забруднення як природного середовища, так і продуктів харчування, що негативно позначиться на здоров'ї людей); застосування досягнень сучасної біотехнології, особливо генетично модифікованих продуктів харчування, оскільки вона має фантастичні можливості для збільшення обсягів виробництва.

Основні напрямки міжнародного співробітництва у вирішенні демографічних проблем людства в контексті сталого розвитку були визначені ООН: необхідно розробити політику, яка була б спрямована на адаптацію до неминучих наслідків накопиченого демографічного потенціалу і прискорення демографічного переходу; демографічна проблема повинна бути повністю інтегрована в національне планування, вироблення політики і прийняття рішень; комплексні програми сталого розвитку повинні забезпечувати тісний взаємозв'язок дій, що стосуються демографічних тенденцій і факторів, що їх обумовлюють, із заходами щодо раціонального використання.

Основним вирішенням енергетичної та сировинної проблем є пошук альтернативних джерел енергії - гідро-, вітро-, сонячної енергії, використання абсолютного вакууму тощо.

Необхідно розуміти, що всі глобальні проблеми взаємопов'язані, що зумовлює необхідність розглядати їх у комплексі та використовувати спільні зусилля світового співтовариства для їх вирішення і мінімізації негативних наслідків.

Під час самостійної підготовки доцільно опрацювати лекційний матеріал, літературу та сформулювати відповіді на питання теми.

Питання для самоперевірки

1. Які проблеми називають глобальними і в чому полягає їхня сутність?
2. Назвіть головні причини загострення глобальних проблем.
3. Охарактеризуйте демографічні глобальні проблеми та визначте шляхи їх вирішення.
4. В чому полягає проблема роззброєння?
5. Які основні шляхи розв'язання екологічної кризи?